

Régi lakodalmi népszokások Szürtén

(Kárpátalja, ungvári járás)

1. Udvarlás, párválasztás

A falusi fiatalok találkozásának legfőbb alkalma a táncmulatság, a bál volt. A 15–16 éves lánynak és a 19–20 éves legénynek már volt „szeretője”: Szürte község fiataljainak párválasztása és házasodása nem volt endogám, bár csak a legközelebbi falvakkal (Téglás, Rát, Palágykomoróc) alakult ki kölcsönös kapcsolat. Szülőfalujától az került távol, aki a környéken nem kelt el.

„A falusi ismerte egymást. Majoros nagyapa úgy mondta, hogy „szemembe esett”.

De korántsem volt ez ennyire egyszerű. Ritkán kötöttek házasságot szerelemből. A szülőknek teljhatalmuk volt abban a kérdésben, hogy ki legyen gyermekük élete párja. Eléggé gyakori volt a gyermekkori odaigérés. Ha a rokonságon belül korban egymáshoz illő gyerekek születtek, a két család megállapodott a házasságban. Unokatestvéreket kényszerítettek gyakran erre, csak hogy együtt maradjon a vagyon.

„Amikor a ján firhezmenendő vót, oszt nem akadt senkije, akkor néztek ismerősön keresztül vőlegint” – határozzák meg tömören a kommandálás tényét.

A fiatalokat a rokonok vagy a jóbarátok kommandálták, ilyenkor az esetek többségében érdekházasságok jöttek létre. Nagyobb társasági összejövetel alkalmával (pl. lakodalomban) találkoztak vagy ismerkedtek meg az érdekelt családok, jó alkalom volt, hogy informálódjanak a kiszemelt leány, vagy legény felől. Szinte törvényszerű volt, hogy az került messzebbre falujától, akit kommandáltak.

„Amikor vitték a fiút jánnizőbe, akkor látta először, mert távolra mentek írte.”

Hogy biztosabbá tegyék a házasságkötést, a szülők *„a jánnak ígértek, de nemigen adták meg.”*

„Mennyi pénzt, földet adnak vele? A vőlegin is megkérdezte, de rokona, vagy szülei mentek inkább kírni.”

Az akkori viszonyokat jól példázza, egy 1932-ben megtörtént eset. Egy téglási család nyolc leányából a negyediknek kérése jött Leleszről. Az eladósodott vőlegény vagyona árverezés előtt állt, ezért hozományt akart szerezni, hogy menthesse ami még menthető. A lánnyal – csakhogy elvegyék – 10 ezer koronát ígértek, s férjhez is adták Leleszre. A hetek múltak, a férj vagyonát lefoglalták, Téglásról pedig nem adtak semmit. A fiatalember öngyilkos lett, a gyermeket váró asszonyka meg hazajött a szüleihez. Kisfia azonban meghalt, s a 24 éves Julissal „földet ígérnek” hogy megint férjhez adhassák. A szürti M. Pistát kommandálták, akinek viszont egy gyönyörű szolgálólány volt a szeretője. Az ellenszegülő legényt otthonról kidobták, megfenyegették, hogy egy garast sem kap, egy szál ruhában mehet világra, ha nem hajlandó elvenni Julist. A döntés kényszerét, s az ilyen helyzetekre oly jellemző bizonytalanságot példázza a népdal:

*„Szombat este, hogyha megy a legény a kislányhoz
Azt kérdi az anyja, elveszed-e a lányomat?
Nem tudom én, néném azt, csak a Jóisten tudja,
Mert az árva szívem vágy még a régihez vissza”.*

A történet vége, hogy Pista végül is beadta a derekát, s az ígért földből is kapott valamicskét, de egész életében az volt a nőtája, hogy:

*„Életemben mindig szépet szerettem,
Utoljára csúnyával kellett élnem
Ugy kell nékem, ha én ezt érdemeltem,
Szép volt nekem, de én másat kerestem.”*

Egy másik történet 1937-ből:

„Téglásról szokás vót bálba menni Proksára. Vaszi Makula Jani megszerette Matyi Jolánt. De nagy adósságik vót. Ígértek Jolánnal, oszt idadták Téglásra menyecskének. De a ján félárva vót, nem tudott fizetni az anyja. Az apóssaék meg követeltik meg követeltik az árát, mindig küldtik írte

haza. Eccer megy a jány, láti messzirül: a mezőn kapál az anyja. De mán igen sokat ment. Hát az anyja, mikor meglátta, hogy mán megint jön, nagy szívfajdalmába összeesett. A Jolán ott maradt didelgetni az anyját, többet sose jött haza Téglásra. Az ura meg utánament. Küldték, mert úgy vót szabad elmenni is, ha lesz pénz. Pénz akkor se vót, az ura meg ottmaradt vele, mert az szerette. De ez igen ritka dolog vót.

„Még 1890 körül vót, hogy Király Erzsit erővel adták Téglásrul Proksára. Meg is vót a lagzi, elműlott a vacsora is, de a jány úgy utálta a vőlegint, hogy mikor kellett vóna menni vele lefeküdni, oszt nem figyeltek oda, hát megszökött. Hazajött végig a Latorca-parton. Az anyja szidta, küldte vissza, de azt mondta, hogy akkor ű kitesz magával valamit. Hát oszt így otthonmaradt.”

Maig szörnyülködve emlegetik az idősebbek azt a fiatal szürti legényt, aki képes volt elvenni egy Amerikából hazatért 40 éves csúf vénlányt csupán a pénzéért.

A szülői befolyás másik ellentétes irányú megnyilvánulása volt a tiltás. Megkövetelték, hogy saját vallásából valót válasszon a fiatal, s hogy az rangban hozzávaló, vagy ha lehet még magasabb rangú legyen. Alacsonyabb rangút elvenni nem engedték a szülők. Többnyire a fiús szülőktől jött a nagyobb tiltás. Nemcsak szóval fedték meg a legényt, de feltételeket szabtak: kérjen földet vagy pénzt. A földdel jobban jártak (főleg, ha falubeliről volt szó, hiszen a közelben volt a határ); pénzt általában azért kértek, hogy adósságaikat kifizethessék. Drasztikusabban nyilvánult meg a tiltás, ha a legény anyja a bálban tánc közben elrántotta a fiát a lánytól, vagy ha

„Elment torkaszakadtjából kiabálni csúszót-bikát a jányra, mikor a fia vele vót.”

„Ha tudták, hogy szegényebb a ján, nem adtak a fiúnak enni, összekötöttik a ruháját: menj pucéron, ha el akarod venni.”

A nóta bizonyítja, hogyha sikerült is az eltiltás a fiatalok számára csak bánatot hozott:

*„Minek nekem szombat estét várni,
Mikor engem nincs ki vigasztalni
Vigasztalom magam, ahogy lehet
Eltiltották tőlem a szeretőmet.”*

Az utolsó sor változata: *„Fekete gyász borítja szívemet”.*

Ritkán történt meg, hogy elmenjen otthonról a fiú a lányéknál a tiltás ellenére. Esetleg akkor, ha *„vót a jánnak háza, vót hol lakni”.* Megtörtént, hogy a fiatalok kivándoroltak Amerikába, s ott házasodtak össze.

Nemcsak a bál, vagy a lakodalmi multság hozta egymáshoz közel a fiatalokat, de az olyan munkaalkalmak is, mint a lekvárfőzés, a kavarás, a fonó, a tollfosztó, a tengerihántás, a kendermaró. Ezeknél az eseményeknél nem hiányolták a táncot, hiszen a parasztlelet minden területén jelenlévő „danolás” kárpótlásul szolgált. Egyszer-kétszer hazakisérte a legény a lányt, s eldölt, tetszenek-e egymásnak, vagy sem. Ha „tiltani való” volt, a szülők rögtön közbeléptek.

Az udvarlás egyébként 2–3 évig tartott, sőt, tovább is, ha a legényt besorozták. Íratlan illemszabály volt, kb. 1 évig az utcán, a kiskapunál randevűztak a fiatalok, aztán a legény belépést nyert a házba. (Igaz kezdetben csak a pitvarba.) A „bejárást”, vagy „feljárást” nem egyedül, hanem cimborái kíséretében kezdte meg, akik nem sokáig maradtak, a szerelmeseket magukra hagyták. Az udvarlás napjai a vasárnap, a kedd, a csütörtök, a legfontosabb pedig a szombat volt. Divat volt lóháton udvarolni, aki tehetett lovon járt a babájához. A legények április utolsó éjszakáján fejezhették ki legszebben érzelmeiket májusfa állításával. Volt, aki éjjelizenét adott a kedvese ablaka alatt. Búcsúfiaként mézeskalács szívet, vagy bábut vettek a lánynak, esetleg „hajbavaló szalagot”. Karácsonykor fenyőfát vett a legény, mellé narancsot, cukorkát. *„Csak az adott ilyesmit, aki szívüül adta.”* A lány a kedvességet süteménnyel, édességgel, húsvétkor pedig a legszebb hímes tojással viszonzta.

2. Lánykérés, eljegyzés

Amikor elérkezettnek látták az időt a házasságra, megtörtént a házasságkötés első hivatalosnak tekinthető eseménye: a lány megkérése és eljegyzése. A legény anyja vagy rokonai (nagynéni, keresztszülők) meglepctésszerű látogatást tettek a lányos háznál.

Megkérték a lány kezét, megegyeztek a hozományban, s kitűzték a kézfogó napját. Az 1920-as évek közepéről ismert egy eset, amikor hétfő este megkérték a lányt, s szombaton már a kézfogót ülték.

A kézfogón (nevezik még „kiretés”-nek) a közelebbi rokonok, fiatalok vettek részt, úgy 25–30 ember. (Az adat módosabb családtól származik, tehát lehetett ettől lényegesen kevesebb is.) Tulajdonképpen egy vacsoráról beszélünk, amire cigányzenészt fogadtak. Az ételek, mint a lakodalomban: húsleves, főtt hús, töltött káposzta, különböző rétes- és bélestészták, bor, pálinka.

A kézfogó szertartásos részét a két násznagy vezeti le. A vőlegény keresztapja a fiatalok választásáról, jövőjéről, boldogságáról beszél, mintha a menyasszony már teljesen az ő családjához tartozna. Erre a leány násznagya úgy válaszol, hogy nem ellenzi a frigyet, ám: *„Ez a menyasszony nem potya, meg kell venni!”* Itt a vőlegény pénzt tesz az előre odakészített tányérra (volt, ahol a pénzt selyempapírba csomagolták, hogy a jelenlévők ne lássák az összeget), kezét fog a menyasszonnyal, megcsókolják egymást és ezzel megtörtént az eljegyzés. Néha a leány rozmaringszállal díszített „jegyzsebkendőt” nyújtott át vőlegényének. A menyasszony ára átlagosan 200–300 korona volt, ezenkívül két porcelántányért és két csészét kapott ajándékba. A jegygyűrű ritkaságszámba ment. Ha volt, egy tányérra helyezték, papírral letakarták, s erre gyűjtötték össze a rokonok pénzbeli hozzájárulását. Ezt az összeget „jegypénz”-nek nevezték. A szertartás záró eseménye volt, hogy a fiatalok fölhúzták egymás ujjára a gyűrűt. Csak a harmincas évek végén terjedt el a gyűrűviselés szokása. Az eljegyzés szó még nem ismert, az események neve: „jegyváltás”. Használatos a „jegybeadta”, „eljegyezte magának” kifejezés, vagy: *„Mikor a fiú meghalt, vitte utána a ján vig a falun a jegyet”*.

A harmincas évekre a kézfogó beleolvad a kiretésbe: a fiatalok és a szülők megegyeznek. A kézfogó formáságait megkerülve kitűzik a lakodalom napját.

3. Lakodalmi előkészületek

A „hivatalos” előkészület legelső momentuma az, hogy az ifjú pár megjelenik a papnál: *„Jöttünk beadni a hirdetést!”* A katolikus templomban háromszor hirdetnek, vasárnaponként a szentmise végén: *„Az anyaszentegyház menyegzőt hirdet. Először hirdettetnek: Majoros Sándor nőül veszi Rada Erzsébet hajadont. Aki tud a házasság ellen valami akadályt, jelentse a plébánián.”* Később az ifjú pár bejelentette az esküvő dátumát. Nagyböjt és advent idején tilos volt lakodalmat rendezni. A legnépszerűbb a farsangi lakodalom volt, de ősszel és tavasszal is tartottak lagzikat. Nyáron a legnagyobb dologidőben nem értek rá mulatni. A lakodalom napja általában kedd vagy csütörtök volt. A polgári esküvőt azelőtt néhány nappal bonyolították le a jegyzőnél, minden külsőség, akár tanúk nélkül is.

A lakodalom fő „kellékét” a cigánybandát 1–2 héttel előbb fogadta meg a vőlegény. Ő hívta meg a lagzi egyik legfontosabb személyiségét, a nagyvőfélyt is, aki a lakodalom folyamán sokszor lesz képviselője, szószólója. Kiválasztási szempontok a közelebbi rokonság és az alkalmasság voltak. Régen hatalmi jelkép lehetett jelvénye: a vőfélypálca vagy vőfélybot. A nádpálcának, melyre színes szalagokat, örökzöldet kötöztek, egyik funkcióját így mesélte az egykori vőfély: *„Megvertem vele a meszelygerendát. Halljunk szót!”* Másik jelvénye a nadrágszíjba fűzött, himzett kendő: a vőfélykendő. Feladata: az események verssel kísérése, levezetése. A vőlegény csak őt hívta meg személyesen meg a násznagyot, aki szintén fontos személyisége a lakodalomnak. Általában a vőlegény keresztapja, ha nem, akkor idősebb férfi a közeli rokonságból. A házasságkötésben „hivatalos” funkciói vannak: a házigazdát képviseli. Funkciója szerint van kikérő és kiadó násznagy. Ez utóbbi a menyasszony keresztapja. A két násznagy a tanú az esküvőnél, tehát jogi személy is. A vőlegény részéről a legközelebbi leányrokona (testvér, unokatestvér) vagy szomszédja hívogatott. *„A vőlegényt ódaláru, akit ű akart híjni, az nyoszóójánt híjt, meg vőfint.”*

A nyoszolyóknak volt a vőfély a párjuk, akiket „kisvőfínyek”-nek is neveztek. (értsd: a nagyvőfélytől kisebb rangú vőfély). A menyasszony egyedül vagy barátjánál hívogatott. Akit ő hívott, az „jánbarát”, illetve „leginbarát” volt, ők nem voltak „párolva”. A szakácsasszonyokat is meghívással kérték fel arra a tisztre. Ugyanúgy a kamaragazdát, aki az italokat „örizte”, a felszolgálókat, a kínálókat, mely tisztségek betöltésének első szempontja a megbízhatóság és a jó fellépés volt; különben pedig megtiszteltetészámba ment.

A meghívottak a lakodalom előtti napokban elvitték az ajándékot. A menyasszony által hívottak a menyasszony házához, a vőlegény vendégei meg az ő házához viszik. A '30-as évek elejéig az ajándék egy szakajtó lisztből és 10–20 db tojásból állt. Ekkor jött divatba, hogy ezt megtoldják egy-egy fél kiló, később egy-egy kiló cukorral, zsírral, rizskásával. Ezt a nyersanyagmennyiséget a „lánybarátok” ajándékozták, a csészét, poharat, vagy tányért mellékelve. A nyoszolyók a vőlegény meghívását „nyoszolyókaláccsal”, s az ehhez járó itallal honorálták. A fiúk ajándékát édesanyjuk vitte el, de ez csak az '50-es évek végén jött divatba. A nagylányok személyesen vitték el az ajándékos kosarat, amit hímzett kendővel gondosan letakartak. A konyhák lekvárt, esetleg szalonnát, sőt, a II. világháború után már egy-egy tyúkot is vittek a konyhára.

Mivel a régi lakodalom két helyen zajlott, két lakodalmas házról beszélhetünk. A szertartásos cselekmények súlypontja a menyasszony búcsúztatásáig a menyasszonyéknál van, majd a vőlegény házához tevődik át, ahová a kérés alkalmával a menyasszony násznépe is átmegy. Téli lakodalom esetén a házat kiürítették, a bútor helyére hosszú asztalok és padok kerültek. Az udvaron állítottak sátort meleg idő esetén, amit zöld gallyakkal díszítettek. A házat sem szokták földszíteni, de kitakarították. Még a sütés-főzés megkezdése előtt letapasztották a ház földjét, a bútorokat petróleummal kifényesítették és „felürítették” a komódot, ami abból állt, hogy felsorakoztatták rajta a csészéket, poharakat, vagy más dísztárgyakat.

A nyersanyag feldolgozását a lakodalom előtt 3–4 nappal kezdték el. Az öt-hat szakácsasszony nyugodtan megfért a pitvarban. Ha a lakodalmat csütörtökre tűzték ki, hétfő reggel kezdték sütni a réteseket és béleket. A rétest dióval, túróval, mákkal, a bélest kásával, túróval, lekvárral, almával, édeskáposztával töltötték. A lakodalom előtti napon készítették elő a húst és töltötték a káposztát. Minden háztartásban megtalálható volt az ún. lakodalmas fazék, egy 40–50 literes zománcos edény. Legfontosabb funkciója az volt, hogy ebben főtt a húsleves. Az örömanya jelölte ki a szakácsasszonyok vezetőjét; megbizta a munka vezetésével. Az asszonyok munkájának jutalma a lakodalom napját megelőző estén vagy éjszakán rendezett konyhatánc volt, a sok munka után elfáradt szakácsnők mulatsága, amin csak ők vehettek részt. A konyhatáncot tekinthetjük a lakodalmi mulatság kezdetének, mert ennek az éjszakába nyúló befejezése után néhány órával, a lagzi reggelén a cigány már a vendégek fülébe húzta a muzsikát. Konyhatánckor kiabálták a rigmust:

*„Ez a világ a miénk,
a másik is a lesz még!”*

4. A lakodalom a) Hérész

„Lakodalom reggelén hamar a házigazda vigküdült a falun, vagy ű maga ment híjni a hérészt. Ez a vőlegény apja, vagy a menyasszony apja vót, mán akinél vót a lakodalom. Tudta, hogy kik vannak meghívva, és ahhoz a házhoz felment, ahonnan egy kisjánt híjtak is, vagy egy legint, akkor abból a házból meghijta az apát meg az anyját. Aszmongya: Meghijom magokat a hérészbe, vagy Legyenek szívesek eljönni a hérészbe! Mert onnan vót híjva fiatal, aki akkor héten már elvitte az ajándékot: kását, zsírt, cukrot, tojást, lisztet, vagy egy darab szalonnát, vagy akinek vót, még hozzátett lekvárt is. Akkor reggel oszt mindenki híjt hérészt. Azt ebédre nem híjták, csak vacsorára. A vót a hérész, aki este ment – az idősebbek. Úgy híjta űköt, hogy Gyertek a hérészbe! vagy hogy Híjlat benneteket a hérészbe!”

A hérészbe való hívogatás volt tehát a lakodalom napjának legelső eseménye. A vacsorára hívottak (komák, sógorok, rokonok) a lakoma után még kis ideig mulattak, aztán hazamentek. A kérdésre, hogy miért hívták ezt a vendéglátást épp hérésznek, azt a magyarázatot adják, hogy „kivette a részét” az idősebb generáció is, s tette ezt jogosan, hiszen az ajándékvitellel az a család már „befizetett”.

Érdekes megfigyelni, hogy a lakodalomban részt vevő csoportok nevei generációs különbséget fejeztek ki. Az idősebb, középkorú vendégek alkották a hérészt, a tényleges lakodalmi sereg, a násznép pedig fiatalokból állt.

Az örömapa meghívását mindenki elfogadta, volt azonban a vendégtoborzásnak még egy válfaja, amit a meghívottak kevésbé vettek komolyan, inkább csak a hagyomány kedvéért fogadtak el. A lakodalmas háznál kijelölték a hívogatót.

„Ilyen másfél méteres, hosszú törülközőféle kendőt, szűttek a végire csikot, mind a két végire, a közepin így elvágják, oszt egyet, akit meghíjtak hivatonak felötöttettek bele. Keresztültette magán, keresztültibe meg megpintülte. És akkor ment, megkérde, hogy hányat híjjon, mennyit híjjon? Ahol nagy lakodalom vót, olyan módosak voltak oszt sokat akartak híjni, akkor azt mondták a hívogatónak, hogy minden házba menjen fel, ahol kémény van. A hívogató azt mondta, mikor bement a házba:

„Jó napot kívánok!
Én általam kendtek által
Jöjjenek a kerten által
Egy-két pohár pájinkára
Egynéhány káposztára!”

A hívogató díszét, a vállán keresztbe vetett himzett kendőket, egy másik jelvény: a pántlikás bot egészítette ki. Megbízatása az volt, hogy minden házból hívja meg a családot, ahol csak füstöl a kémény. Szolgálatát a lakodalom reggelén kezdte, de mivel nem volt időhöz köve, akár egész nap hívogathatott. A meghívást nem feltétlenül versekben tolmácsolta. Pl.:

„Kendteket meghíjom ennek és ennek a fija lakodalmába!” vagy „Jöjjenek ennek és ennek a lakodalmába!” (Persze megnevezte az illetőt.)

Az ő meghívottaiból alakult a bámuló közönség, a hivatlanok csapata. Esetleg a fiatalok mentek fel vacsora után táncolni. Elmondások szerint „a falu szegényebbjei” tették ki ezt a réteget, akiket általában meg is kínáltak. A lakodalmas ház és a hivatlanok kapcsolatát bizonyos tilalmak, illetve vendéglátási gesztusok jellemezték. A tilalom viszont sokkal kevesebb, mint az invitálás. Az ő megvendéglésük az a gesztus, amivel bekapcsolhatták őket is az ünneplő sokaságba, és számukra is emlékeztetéssé teheték a házasságkötés eseményét. A megvendéglés alapja nem csupán az emberbaráti szeretet, a társadalmi összetartó erő volt, hanem a háttérben meghúzódó viszonzásrendszer, ami a falu népét egymással összefűzte, elkötelezte. A megvendéglelt hivatlan számon tartotta, s alkalomadtan viszonzta a nagylelkűséget. Vacsora után került rájuk a sor, a háziak vagy a menyasszony hívta fel őket.

b) Gyülekezés

A lakodalom reggel nyolc vagy kilenc órakor kezdődött. A gyülekezés két helyen folyt, attól függően, ki a menyasszony, ki pedig a vőlegény vendége volt.

„Aki jánbarát vót, az elment a jánnál. Aki nyoszó vót meg vőfíny, az ment a fiunál. A vőfínyeknek mindegyiknek adták a kendőt és a vőfínyeknek vót vőfínypálca. Mindenféle színes szalag csokorba a tetejire rózsaaalakban. Bokorba sokféle szalag csúngott ott le a pálcán. Ugy táncoltak, hogy meg-megverték vele a falat meg mindent.”

A vőlegénynél egybegyűlt nász nép vett részt az első lakodalmi étkezésen, az ebéden. Előételként rétest, bélest és egy-egy kupica pálinkát kínáltak. Kb. 1930-ig a főétel a sűrű kása volt. Az ebéden megjelentek a kásapénzszedő szakácsasszonyok:

„Riges-rigen vót, hogy sűrűkását főztek. Akkor azt megvajajzták, megcukrozták, fahajjal beszórták. Ősztán az asszonyok meg bekötöttik a kezeket, ni, fehér törülközőkkel becsavarták, a másik kezekbe meg tartottak tányírt víg az asztalon; a szakácsasszonyok, akik főztek. Jaj, aszmongya, a kása, főtt igen a kása, beforóztuk a kezünköt. Szíveskedjenek, aszmongya adni a gyógyítására, meg mán nem is tudom, hogy mondta, csakhogy szedett pénzt, no. Akkor mindenki, amilyen pinz járt akkor, forint, vagy krajcár, vagy korona, olyat tett a tányírba. De ha tiz szakácsasszony vót, az mind így járt, oszt sokat kellett fizetni. De aprópíntz adtak, oszt összegyűlt az a pinz. Tudták aztat jól, hogy aztat tenni kell a tányírba.”

A bevétel természetesen mindenki megtartotta fizetségképpen a munkájáért. A kásapénzszedést az új étrend szorította ki a hagyományból, amikor 1930 körül megjelent a marhahúsleves mint főétel. A gazda erre az alkalomra általában fiatal szarvasmarhát, tinót vágatott. Ha nem volt sajátja, a mészárszéken vásárolta meg a szükséges mennyiséget. Második fogásként a főtt marhahúst találtak a következőképpen: a nagy darabokban főtt húst gyúrótáblán 10–15 dkg nagyságúra vagdalták fel, s az asztalnál körbejárva minden vendég tányérjába kiporcióztak egy darabot. A húsfogyasztást a töltött káposzta követte.

c) A völegény és a menyasszony búcsúztatása

Amikor befejezték az étkezést, a nagyvőfély botjával kopogtatva szót kért: „Halljunk szót!” A völegény búcsúját, ahogy majd a többi vőfélyverset is, négy soronként mondja. A cigány egy-egy ilyen strófa után tust húz. A völegény búcsúztatása így hangzik:

*„E királyi házban egybegyűlt társaság,
Engedelmet kérek, hogy legyen hallgatás.
Gyerekek, ott hátul szűnjön a suttogás,
Amíg itt röviden tart egy búcsúztatás.
A völegény helyett emelem szavamat,
Hagyjatok most kissé mulatságokat.
Mert tudjátok, hogy nagyobb a szívek zengése,
Mint a mostani hegedűk zengése.
Elsőben is hozzád emelem szavamat,
Kedves édesanyám, én búcsúzásomat.
Mert az Isten után viselted gondomat,
Sajnálom is tőled mostan válásomat.
Az úr Jézus Krisztus kegyes bűségédért,
Áldjon meg, kívánom, hű szeretetedért,
Írántam gyakorta tett fáradságodért,
Istennek áldása szálljon rád ezekért.
Repülni szárnyamat már kiterjesztettem,
Azért hadd jóanyám, amiben vétettem,
Gyermek-indulattal amit cselekedtem,
Fizesse meg az Úr jóval én helyettem.
Nem akarom mostan jóanyám rosszat,
Hanem megkönnyíteni nehéz dolgaidat.
Ereszd békességben útnak a fiadat
Majd megvigasztalom szomorúságodat.
Kedves testvéreim, kicsinyek és nagyok,
Isten védelmezzen! – ilyen áldást hagyok.
Istennek áldása maradjon rajtatok
és soha el ne hagyjon!*

*Kedves alsó-felső szomszédaim,
Mindenféle kegyes szép jóakaróim,
Áldjon meg az Isten, szívből kívánom,
Vigyen föl a mennybe magához én mondom.
Hordozzon utunkban az úr szerencsésen,
Áldást, békességet adjon az Úristen!”*

A búcsúztatás végeztével a völegény násznépével elindul a menyasszonyért. A völegényt az első nyoszolyólány kíséri, őket követi a nagyvőfély egy nyoszolyólánnyal, aztán párban a többiek következnek. A násznagy tőlük hátrébb halad, a menet mellett, az útdalon.

Mikor vitték le a völegényt, azt danolták:

*Csillagok, csillagok, szépen ragyogjatok,
Ennek a legénynek utat mutassatok,
Mutassatok utat ennek a legénynek,
Merre van a háza szép szeretőjének?*

Meg még azt:

*Réten, réten, sej a nagyszürti réten,
Elvesztettem a zsebbe való késem,
Késem után a karikagyűrőmet,
Azt sajnálom, nem a régi szeretőmet!*

„Valaki hozzátette: meg a régi szeretőmet, kinek mi vót a szüébe! Akkor így mentek nagy csapattal a völegínnel danolva a menyasszonynál. Vót jánkíró meg násznagy. A jánkíró a fiúnál jött. A menyasszony híjt jánkíadót, a vót a ján hozzátartozója, keresztapja. Mikor a kapuhoz értek, ott meg kellett állni. Azoknál is vót egy íveg pájinka, meg a jánkíadónál is, azután osztán megcseréltik. A jánkíadó még úgy kérdezte úköt, hogy: honnan jöttetek? Minek jöttetek, barátom, mi szél fújt erre benneteket? Mit kerestek, kit kerestek? A jánkíró meg: Hát mink keresünk egy fehér galambot, itt repdesett, oszt mink annak hozzuk a párját. Utasítottak minket, hogy hátha ut van. Ígyt, meg ehhez hasonló szíp beszédet tartottak ki, hogy tudott, felfogássá szerint. Nehezen nehezen engedtek fel. Hát aztán aszmongya hogy: Mink még mindig úgy gondolunk, hogy ha ide vezérelt el bennünket, itt van a párja. Akkor mán egy kicsit úttak is, megjött a kedvek, a beszilötehetségek, mék ember milyen ritmust mondott. Olyankor is csináltak, hogy felötöztettek banyának, olyan maskarafélinek valakit. Mikor aszmongya amaz: Menyasszont keresünk, meg akarunk látni. Akkor oszt odaállították a tömegből, mer sokan vótak a kapu kilsejín is, meg belül is. Egy felötözött akármilyen bábonak. Rámutattak: Itt a menyasszon! A, nem ez, nem kell, nem ezt keressük, mink mást akarunk. No, mikor felengedték úköt, a menyasszon a házba vót. Héj-haj, danolták, hogy

*Nyisd ki, babám, az ajtót,
Csendesen mer meghajják a szomszédok.
Nem bánom és, hagy hajják,
Ugyis tudja mán a világ,
Hogy én téged szeretlek,
Hogy én téged soha el nem feledlek.*

Nagy hanggal danoltak, mert akkorára mán megbátorodott mindenki, a völegínnél mán úttak. Elkezdtek muzsikálni rögtön. Meg vótak kínálva ritessel meg pájinkával.”

Ekkor következett a vőfélykendők kiosztása, amit a menyasszony anyja, az örömanya, vagy egy közeli rokon végzett. Ugyanekkor osztották ki a szakácsasszonyok számára az ún. kiskétkévgüt (hímezett abroszt) is.

A leány kikérése alkalmul szolgál a leány búcsúztatásra, hiszen végleg elvitték őt a szülői háztól. Mint láttuk, valóságos színjáték zajlik le. A kikérők célja, hogy minél hamarabb vihessék a menyasszonyt, a háziak viszont arra törekednek, hogy sokáig otthon tartsák. Ezért zárnak be kaput, ajtót, ablakot, s ezért nyújtják hosszúra az alkudozást. Amikor a kérők virágot, galambot, bárányt kérnek, vénasszonyt, maskarát, kisleányt kapnak helyette. Ezeknek a szertartásos szokásoknak a komoly része a menyasszony elbúcsúztatása szüleitől, testvéreitől, rokonaitól, barátinóitól, szülőházától. A búcsúztatók szövege általában komoly társadalmi mondanivalót tartalmaz: a leány elhagyja a szülői házat, idegen családba, sőt, idegen faluba kerül, s különösen keserű ez a pohár, ha a szülei választottak férjet neki. A félelem és a gond tehát erősebben él a búcsúztatókban, mint az öröm és a remény. A búcsúztatással kifejezett kétség és bánat a valóságos társadalmi helyzet költői vetülete. Amennyiben a menyasszony saját falujába, jól ismert és szeretett emberek közé került, a búcsúztatás csak amolyan szertartásjáték volt. Jelképesen az ifjúkortól való búcsúzást, a felnőtt társadalomba való belépést is jelenti.

A legelterjedtebb búcsúztatóvers körülbelül így kezdődik:

*„Most a hegedűnek álljon meg zengése,
A sarkantyúnak is némuljon el pengése,
Mert búcsúzásomnak most léssen kezdése.
Legyünk csendességben, míg léssen végzése.
Elsőbbben is atyám szóm hozzád fordítom,
Búcsúzós beszédem zokogva indítom.
Köszönöm atyai hű szeretetedet,
Melyet nem érdemlek, gondviselésedet... stb.”*

Ezt a rigmust a kutatók még 1894-ből eredeztetik, azóta közzismert. Napjainkra Szürte és környékén is ez lett a legnépszerűbb menyasszonybúcsúztató. A Szürtében legrégebbről ismert vőfélyvers azonban teljesen más, sokkal inkább vallási jellegű. Igen jól megfigyelhető, melyik szövegrészt mondja a nagyvőfély a saját, s melyiket a menyasszony nevében:

„Szerencsés jó napot adjon az Úristen,
Hála, hogy e napra fölvirradtunk épen.
Megjött már az óra, midőn magzatjoknak
Oltárhoz kell lépni, mint szép menyasszonynak.
Tehát arra kérem lánykiadó uramat,
Adná ki nekünk a menyasszonyunkat,
Hogy elmennénk véle a kirendelt helyre,
Az anyaszentegyházba, hogy legyenek megesketve.

Elsőben is hozzád emelem szavamat,
Kedves édesatyám én búcsúzásomat.
Mert az Isten után viselted gondomat,
Sajnálom én tőled mostan válásomat,
Az Úr Jézus Krisztus kegyes hűségéért
Áldjon meg, kívánom, hű szeretetedért.
Istennek áldása maradjon terajta,
és soha el ne hagyjon.

Kedves édesanyám tehozzád térek már,
Mert tudom, hogy szíved tőlem búcsúzást vár,
Mert a letett hitem tőled mindjárt elzárt,
Kívánom éltedben ne érjen semmi kár.
A menyei atya legyen mindig veled,
Valamig életed e világon éled.
Mikor pedig élted halállal cseréled,
Adja meg a Jézus te örökös béred.
Köszönöm, jó anyám hű dajkálásodat,
Érettem elhagyott sok édes álmodat.
Jaj, jaj, hogy ereszted kedves leányodat?
Kedves testvéreim, hozzátok térek már,
Mert tudom, hogy szívetek tőlem búcsúzást vár.
A testvéri kapocs maradjon tovább is,
Mert azt nem pótolja semmilyen barátság.
Kedves lánypajtásim, kik eddig voltatok,
Könnyező szemekkel körülöttem álltok.
Ne fogjon rajtatok semmiféle átok,
Kedves lánypajtásim, így szólok hozzátok.
Az Isten nektek is egy hű férjet adjon,
És férjeitekkel soha el ne hagyjon.
Kevés alsó-felső jószívű szomszédaim,
Mindenféle kegyes jóakaró barátaim,
Áldjon meg az Isten szívemből kívánom,
Vigyen föl a mennybe magához, én mondom.
Mármost induljatok utánam csendesen,
Most már menni fogunk a kütre rendesen.
Hordozzon utunkban az Úr szerencsésen,
Áldást, békességet adjon az Úristen!”

Egyes szövegekben a menyasszony régi udvarlójától is elbúcsúzik:

„Alljatok elibém sok híres legények,
Kik szemeimet gyakran szemléltették.
Ajándékba nekem hajfonót vettetek,
Most már sajnáljátok, hogy nem lettem tietek!
Húzd rá cigány!”

d) Indulás az esküvőre

„A menyasszony ruhája télbe szövöt vót, fehér szövöt, egyszerűn megvarua. Térgyig írt, majd mán később majdnem bokáig (1939 körül). Fekete cipő, egészcipő, vikony fehér cérnahaarisnya. Nyárba félcipő vót a lábán. A ruha alatt vót olyan kis csipkés kabát, derekig

csipke, lejjebb meg gyócs. A derekán megkötötte a kabátot, hogy egy kicsit szülesebb legyen. Szoknyát meg ki mennyit akart venni: egyet, kettőt, háromat... Telen a menyasszony fehér harasztkendőt tett a fejére, meg a nyakába, mert megfázott vón. A fején fátyol, meg koszoró is vót osztán. Vót niméknek csüngő is lefele kétódalt. A fátyol egész a homlokáig irt, a filire meg felhúztak két csomót, mintha rózsa lett vóna. A fátyol hossza térgyhajlásig irt. A nyakába gránát vót: olyan gyöngysor, mint az olvasószemek; két-háromszoros. A virágcsokor kála vót, zöldre. Rígen, míg csokor még nem vót (1915 körül) imakönyvet adtak a menyasszony kezébe, meg szíp tiszta fehér zsebkendőt.”

A menyasszony öltözékének tehát nem volt különösebb nemzeti viselet jellege. Ami mégis jellemző, az a térdig érő sokszoknya-viselet, az ún. harang aljú ruha és a nyakban viselt többsoros gyöngy. Magyaros jelleget adott a ruháknak a 3/4-es rakott, vagy húzott ujj, ami gombbal, vagy patenttal záródott, illetve a téli nagykendő, amit vállain átkötve viselt a menyasszony.

A búcsúztatás után rögtön indultak az esküvőre, amikor „vitték be” a menyasszonyt az udvarról, ezt énekeltek:

„Udvarom, udvarom,
Szép kevek udvarom,
Sokat leseperte az én gyöngye karom.
Sepertem eleget, seperjen már más is,
öleltem a babám, fogom ezután is,
vagy
...ölelje már más is.”

„Dilbe meg dilután egyre, háromra mán mentek a templomba. Nem este, hanem szípen ebéd után. Párostul mentek az úton, ha kettő, ha három. A nyoszorójának vót a vőfény a párja. Meg aki akart jányokkal menni, kijelentette, hogy: de minden legíny fogjon magának kislánt, párját. Senki ne menjen úgy. Vót első nyoszorójány, aki ment a vőlegínyyel. A menyasszont oda a nagyvőfény vezette. Azt danolták, mikor mentek esküdni:

A menyasszony akkor szép,
Mikor gyöngykoszorú a fején,
Megy az Isten házába,
Ráborul az Úr asztalára,
Imakönyv van a kezében,
Régi szeretője van az eszébe.
Páros csillag az égen,
Ragyog a fekete szemében.

Meg még azt danolták:

Három levele van a lóherének,
Három szeretője van egy legénynek,
Negyedikkel most megyen a templomba befele,
Ott láncolja le a szívét örökre.
Barna (vagy: szőke) kislány
Jól jegyezd meg magadnak,
Hova teszed büszke lányságodat.
A nagyszürti tulipános oltár elé leteszed,
Onnan többé soha fel nem veheted.”

A templomba vezető út nem volt akadálytalan. Leggyakrabban pántlikával vagy virágcsokorral díszített spárgát húztak ki az úton a menyasszony előtt. A váltásdíj egy üveg pálinka volt.

Nagyobb távolság esetén – pl. ha más faluba mentek a paphoz – szekéren utaztak. Akinek csak volt szekere, igyekezett a sajátján menni. A menyasszony részére a rokonságból vagy a szomszédságból kerítették fogatot. Kétülékes kocsiira csak a nagygazdáknál futotta. Az 1920-as években 5–6 szekér alkotta a menetet, a 30-as évek végére már 10–15 szekérből állt,

tehetősebb családok esetében. A szekereket színes szalagokkal cicomázták fel, a lovak fejére is kötöttek pántlikát, a kantárra pedig merkelt rózsás kendőt. Volt olyan szokás is, hogy csak a jobb oldalon haladó ló kapott kendőt. A 20-as években, amikor még lóháton is kísérték a menyasszonyt, a férfiak körében szokás volt „díszlővéseket” adni puskából. Az első szekéren a menyasszony és a nagyvőfély ült. Az ő számukra speciális karos ülés volt felszerelve a szekérré, a kocsis ülése mögé, háziszóttos pokróccal takarták le. A második szekéren ült a vőlegény, ugyancsak karos ülésen, két oldalán egy-egy nyoszolyóval. A többi szekéren vegyesen utazott a fiatalság. Télen szekér helyett inkább szánon közlekedtek, ha nem is mindenki, de a menyasszony feltétlenül. A figyelemfelkeltés eszköze ilyenkor a szánokra szerelt sok-sok csengő volt.

e) Egyházi szertartás

Az egyházi szertartás előtt végig a nagyvőfély felügyelete alatt állt a menyasszony, csak az oltár előtt adta át a vőlegénynek. Az oltár bal oldalán állnak a legények, jobboldalt a kisebb fiúk, középen pedig a leányok. A ceremónia után a tanúk, a két násznagy, aláírásukkal hitelesítik az esküvőt, a vőlegény pedig kifizeti az esketést.

A hiedelem szerint a menyasszonynak rá kellett lépnie a vőlegény lábára, hogy majd ő parancsoljon, ne a férje. Hogy a házaspárnak sok pénze legyen, a menyasszony harisnyájába vagy cipőjébe pénzt tettek, reggel az öltözködéskor vagy mielőtt elindult volna a templomba. Az akadályállítás momentumra élt abban a szokásban, hogy a harangozó vagy a templomszolga bezárja az ifjú pár előtt az ajtót. A szabadulás fejében a vőlegény pénzt tesz az elé tartott tányérra. Az lesz az úr a háznál, amelyikük előbb lép ki a templomból. Ha valaki üres kosárral vagy vedrrel átmegy az úton a közeledő násznép előtt, elviszi az új házások szerencséjét; a teli edény viszont meghozza azt. Úgy tartották, hogy a menyasszony szerencsés és gazdag lesz egész életében, ha jól megrakott szekérral találkozik a násznép. Ha esik az eső aznap, nem lesz szép élete a házaspárnak.

A templomból dalolva mentek a lakodalmas házhoz:

*„Lakodalom van a mi utcánkba,
Idehangzik csengő muzsikája,
Hivatalos vagyok oda én is,
Nem mennék, ha százan üzennék is.
Vége van már a lakodalomnak,
Nagy bánata van a menyasszonynak,
Forgatja a karikagyűrűjét,
Sajnálja a régi szeretőjét.”*

f) Vacsora

Az 1920-as években még leggyakrabban a vőlegény házánál volt a vacsora, de már egy évtized múltán sem játszik szerepet a helyszín. A menyasszony háza egyenrangú színhelyévé válik a lakodalom hátralévő lényeges részének. Itt tűnik el a hérész valódi jelentése: a menyasszony vendégei a vőlegény házához mentek vacsorára. Ekkortájt kopik ki a szokásból az is, hogy az esküvő után a két sereg különválik, s a vőlegény a délután folyamán még egyszer kikéreti a menyasszonyt. A szertartások leegyszerűsödésének oka valószínűleg az idő- és a fáradságmegtakarítás volt.

„Otthon meg már várták őket. A menyasszonnak egy nagy kalácsot adtak az ölebe; megszórták búzával, cukrot közé. Ezt mikor már feljöttek az udvarra. Adtak az ölebe gyermeket is. Fogta szegény mind a kettőt, ahogy tudta.”

A menyasszony fogadása tehát igencsak sok jelképes szertartást sűrít magába. A kalácsszimbólum magyarázata: az új család asztalán mindig legyen friss kenyér. A cukros búzát azért szórják az ifjú párra, hogy életük édes legyen, békében, bőségben éljenek. Egyértelmű a jelentése annak a szokásnak, hogy néhány esztendőes gyereket ültetnek a menyasszony karjába. A cél a gyermekáldás biztosítása volt, s úgy hitték, meghatározza a születendő gyermek nemét, hogy fiút vagy lányt kap a menyasszony. A násznépre szórt búzát a nyoszolyók igyekeztek elkapni, s azt tartották: annyi év múlva mennek férjhez, ahány szemet fogtak.

„Akkor osztán muzsikáltak meg muzsikáltak. Hat-hét órákkor kezdődött a vacsora, azután meg húzták reggelig, ki meddig akart mulatni, hát oszt szípen megvót.”

A legfontosabb lakodalmi étkezés, a vacsora teljes szertartásossággal zajlik le. Az étkek közt lehet jelképes értelmű: a kakas a termékenység szimbóluma, túlmeretezik a csigát, a töltött káposztát. A közös étkezésen kívül szabad falatozás folyt, külön esemény a lakodalmi kalács elfogyasztása. Katolikus helyeken az étkezés előtt közös imát mondtak.

A vacsora ceremóniamestere a nagyvőfély, aki minden fogást külön rigmussal köszönt le. Amíg szaval, a szakácsasszonyok fősorakoznak a háta mögé, teli tálakkal kezükben. Az ifjú pár elé minden fogásnál a nagyvőfély teszi le az első tálát, akiknek különben egy tányérból kell enniük. Később már csak a levesnél kötelezték őket erre. Ez a motívum a házastársi közösség kezdetének kifejezése volt: egyetértésnek, összetartásnak életük folyamán. Az első fogás tehát a marhahúsleves hosszú téstával:

„Érdemes vendégek nem üresen jöttem,
Párolgó ételtől van tele a kezem.
De mielőtt hozzányúlnánk a kanálnak,
Buzgó szívvel hálát adjunk az Úrnak. (Imádkoznak)
De hogy én itten soká ne papoljak,
Vegyek el kezemből ezt a forró tálát,
Amelyet az ujjam többé már nem állhat.
Itt tehát a leves, melyet adott jó hús,
Azért a szíve ne legyen sekínek bús.
Nosza, muzsikusok, szóljon hát a víg tus,
Ezzel dicsértessék az Úr Jézus Krisztus!”

A leves után tálalták a főtt húst, de ezt nem vezették be verssel. Tudni illett, hogy a húsból mindenkinek egy darab jár. Hozzá bort ittak – üvegből. E két fogás után tartottak némi szünetet a következő fogás, a káposzta előtt. A pecsenye csak az '50-es évek elejére lett általánossá. Egy-két órányi tánc után szolgálták fel a töltött káposztát:

„Paradicsomkertből csak imént érkeztem,
É gyönyörű kertnek gyümölcseiből ettem.
Mivel hogy ottan soká kertészkedtem,
Szép fejes káposztát bőven természettem.
Káposzta számunkra az étkek vezére,
Nemes hazánk és országunk címere.
Még elnökünknek is gondja legyen erre.
Áldott a föld, ahol terem a gyümölcse.
Többé nem dicsérem, dicsérje meg magát,
Mert belevágattam két féloldal szalonnát,
Tizenkét sertésnek elejét-hátulját,
Keresse meg benne ki fülét, ki farkát!”

Érdekes szokás, hogy egy nagy káposztalevélbe 9 apró kis töltelék káposztát csavarnak bele, amit a menyasszonynak kellett kibontania. Persze ez is az ő termékenységét, „szaporodását” célozta. Tréfából szokták a násznagy tányérjába juttatni a nagy töltelékeket.

Mióta tért hódított a krumplival felsolgált sült hús, a pecsenye zárja az étkek sorát:

„Itt hozok sülteket, mégpedig kétfélét,
Köszörülje meg hát ki-ki kése élet,
Hogy el nem csorbítsa senki a tányér szélét.
Húzza meg, zenész úr rekedt hegedűjét!
Nincs párja étkek közt a jó pecsenyének,
Mert ez vidámságot okoz az elmének.
Ósatyáink miért voltak olyan vénék?
Azért, mert borral és pecsenyével éltek!
Tessék hát uraim, vegyék el kezemből,
Jó nagy darabokat vegyenek ki ebből.
De bort is igyék rá, aki eszik ebből,
Mert ha bort nem iszik, nagy foga nem nő ettől!”

g) Menyasszonytánc

Vacsora után az asztalokat elbontották, s kezdődhetett a tánc. Bevett szokás volt, hogy a férfiak ilyenkor elmentek a kocsmába inni, s mámoros fejjel tértek vissza mulatni. A hagyomány gondoskodott arról, hogy a kimerült táncosok időközben némi harapnivalóhoz jussanak:

„A nyoszójányoknak sütöttek otthon egy kalácsot. Ez igen régen vót, még 1915–20-ig így járta a kalács. Élvitte, oszt ott szeldelte, meg kinalgatta. Mán úgy, itcaka, mer második vacsorát nem adtak, ami akkor vót szokásba főzni, csak ebédet meg vacsorát. A jó nyoszójókalács! Igyekezett mindenki finomra sütni a kalácsot.”

A nyoszolyókalács elosztását a nagyvőfély végezte, oly módon, hogy egy negyedet levágott a tulajdonos részére, a többi pedig fölszeletelve kinalásra került. Az első nyoszolyólány kalácsából mindenki evett!

„1920 felé a kalács megszűnt, akkor mán a nyoszójójánnak tortát kellett sütni. Elkészítették oszt vacsora után a nyoszójójányoknál a tortához vót egy íveg bor. Oszt akkor kinalták a vőfínyeket, vagy akit akart megkinalni tortával. Mán így, járva. Körbeállottak, vagy hogy, mikor nem húzta a zenész. Jártak a nyoszójójányok a tortával, a legínyek meg csak így kezébe vették. Akkor még nemigen raktak semmit az asztra. Felhajtották a borral. Hosszú ívegbe liter bor vót. Azután a bor elmaradt, de a nyoszóják egész a front utánig kinalták a tortát.”

A lakodalom utolsó szertartása a menyasszonytánc, amit éjfélkor tartottak, Szűrtén és környékén „forgatás”-nak nevezik.

„Mán úgy éfél felé ötözött a menyasszony a forgatásra tiszta fekete ruhába, kendőbe. A szövet forgatóruhát nem cifrázták ki. A haja felrakva kontyba, a fején a kendő előreötve. Hát itt magának rakta fel a kontyba, mert már azelőtt is kontyolt. A vőfíny hozta ki, verselt neki, meg is forgatta. Aztán: húzd rá cigány! Közbe meg kiabáltak: másé a menyasszony, másé! Forgatni egyesével forgattak. A cigány húzta, a níp inekelt, ittak, tehát kedve mindenkinek vót.” (Az 1930-as évek vége.)

A 20-as évek szokása szerint a forgatás éjfél előtt egy órával, 11-kor kezdődött. A menyasszony a szomszédban öltözött talpig feketebe, úgymond, gyászolta a lánságát. A lakodalmas házhoz a nagyvőfély vezette át:

*„Szerencsés jó estét, hoztam szép újságot,
Szeretett szivemből ilyen szép virágot.
E drága menyasszony megér egy országot,
Énáltalam kíván mindenkinek vígságot.
Lássuk hát a táncát, hogyha ép testü-e?
E hosszú út alatt ha meg nem sántult-e?
A vőlegényével ha jól megújult-e? (táncolnak)
Nincsen semmi baja, jól gondját viselték,
Áldja meg az Isten, kik őtet nevelték!
Ha tettük a kontyot először fejére, viselje
Békében, míg lesz egy csepp vére.
Ma vette fel először fekete ruháját,
Gyászolni immár az elmúlt leányságát.
Leányság, leányság, gyönyörű nevezet,
Hogyha rá gondolok, a szívem majd megreped.
No de se baj, mert ez mind szenvedhető,
A szerelem tüze csak így enyhíthető.
Már ezután Istenre bízom dolgaimat,
Férjemnek ajánlom egészen magamat,
Aki jól elveri majd az én hátamat.
Szűz a jó feleség, aki arra tesz szert,
Isten kegyelméből nagy boldogságot nyert.
De akit az Isten rossz asszonnyal megvert,
Sok zenebonát lát házában és sok pert.
Itt van vitézségem győzedelmi jele,
Már ezután iszom magam torkig tele.
Ezt kaptam én, midőn fölléptem a gátra,
Ne odázz muzsikus, kezdjünk friss csárdásba.
Ki az új asszonnyal táncol és a zenész húzza,
Tudják meg, hogy annak 100 forint az ára!*

A vers befejezése után elkiáltotta magát: „*Másé a menyasszony!*” Ez a kiáltás pár perc múltán újra felhangzott, amint a menyasszonyt kézzől kézre adogatták. A nagyvőfély kezében lévő tányérra dobták a pénzt. Amikor már elfogytak a forogatók, kijelentette:

„*A menyasszony ára százezer forint! Ki ad érte többet?*”

A vőlegény válaszolt „*En!*” és táncba vitte a menyasszonyt.

Ilyenkor ezt húzták:

*„Hosszú szekér, rövid szán,
Nem lesz többé Julis jány,
Hanem lesz ő, sej-haj, menyecske,
Olyan friss, mint ősszel a fecske.”*

Ugyancsak népszerű forogatóta volt:

*„Fogd a kontyod, hogy ne lógjon,
Sej, hogy a hajtű ki ne hulljon,
Ha kihullik, másat veszek,
Sej, mégis a babámé leszek.”*

A tánc végén a vőlegény ölébe kapta a menyasszonyt, akinek közben ölébe öntötték a pénzt, s beszaladt vele a házba. A babona szerint az összeget csak másnap volt ajánlatos megszámolni. 1924-ben egy tehetős család egy-egy asztalt, sifont, ágyat, kredencet és komódot is adott a lányával. Egyébként csak a 30-as években vált általánossá, hogy a stafíring szerves részévé válik a ruhásszekrény, a karos és az élésláda is.

Nagy Angelika

Szilágyi Imre: Január